

Daně z pohledu veřejného mínění

Technické parametry

Výzkum:	Naše společnost 2009, v09-02
Realizátor:	CVVM, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
Projekt:	Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.
Termín terénního šetření:	2. – 9. 2. 2009
Výběr respondentů:	Kvótní výběr
Kvóty:	Region (Oblasti NUTS 2), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání
Zdroj dat pro kvótní výběr:	Český statistický úřad
Reprezentativita:	Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let
Počet dotázaných:	1133
Metoda sběru dat:	Osobní rozhovor tazatele s respondentem
Výzkumný nástroj:	Standardizovaný dotazník
Otázky:	EV.1, EU.15a, EV.31
Zveřejněno dne:	23. března 2009
Zpracoval:	Jan Červenka

Únorové šetření CVVM se v krátkosti dotklo progresivního zdaňování příjmů a složitosti daňového systému. Konkrétně zjišťovalo, co veřejnost soudí o výši daní, pokud jde o lidi s vysokými, s průměrnými a s nízkými příjmy.¹ (Viz tabulku 1a-c)

Tabulka 1a: Daně jsou, pokud jde o lidi s „vysokými“ příjmy (%)

	9/99	3/02	9/05	2/07	2/08	2/09
příliš vysoké	4	4	7	7	3	2
vysoké	6	9	14	13	6	6
přiměřené	22	24	22	24	20	18
nízké	24	27	33	31	37	37
příliš nízké	29	15	11	12	24	25
vysoké/nízké	10/53	13/42	21/44	20/43	9/61	8/62

Pozn.: Procenta ve sloupci, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Tabulka 1b: Daně jsou, pokud jde o lidi s „průměrnými“ příjmy (%)

	9/99	3/02	9/05	2/07	2/08	2/09
příliš vysoké	9	7	8	5	7	6
vysoké	31	37	42	42	39	32
přiměřené	46	40	39	42	42	49
nízké	3	3	3	2	4	3
příliš nízké	1	0	0	0	0	0
vysoké/nízké	40/4	44/3	50/3	47/2	46/4	38/3

Pozn.: Procenta ve sloupci, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

¹ Otázka: „Co si myslíte o výši daní v našem státě? Nejprve se zamyslete nad daněmi lidí s vysokými příjmy, pak lidí s průměrnými příjmy a nakonec nad daněmi lidí s nízkými příjmy. Jsou v současné době daně příliš vysoké, vysoké, přiměřené, nízké, nebo příliš nízké u lidí s vysokými příjmy, u lidí s průměrnými příjmy, u lidí s nízkými příjmy?“

Tabulka 1c: Daně jsou, pokud jde o lidi s „nízkými“ příjmy (%)

	9/99	3/02	9/05	2/07	2/08	2/09
příliš vysoké	28	27	27	25	34	30
vysoké	35	40	46	41	38	38
přiměřené	25	17	16	23	18	19
nízké	1	2	2	2	2	2
příliš nízké	0	0	0	0	1	1
vysoké/nízké	63/1	67/2	73/2	66/2	72/3	68/3

Pozn.: Procenta ve sloupci, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Z šetření vyplynulo, že jen 8 % občanů považuje daně lidí s **vysokými příjmy** u nás za vysoké, 18 % za přiměřené a 62 % za nízké, v tom 25 % dokonce za „příliš nízké“. Daně lidí s **průměrným příjmem** jsou necelými dvěma pětinami (38 %) respondentů hodnoceny jako vysoké a přibližně polovinou (49 %) jako přiměřené, za nízké je označují pouhá 3 % dotázaných. Daně lidí s **nízkým příjmem** vidí dvoutřetinová většina občanů (68 %) jako vysoké, 19 % jako přiměřené a 3 % jako nízké. Z těchto celkových výsledků lze usoudit, že většina veřejnosti nepovažuje rozložení daňového břemene mezi jednotlivé příjmové skupiny obyvatelstva za příliš spravedlivé. Nadměrnou zátěž nesou podle převládajícího mínění lidé s nízkými příjmy, přičemž výše daní u skupiny lidí s vysokými příjmy je nejčastěji pokládána za nízkou.

V porovnání s minulým šetřením se postoj k míře zdanění lidí s „vysokými“ příjmy významně nezměnil, což ovšem prakticky znamená, že v loňském šetření zaznamenaný nárůst podílu těch, kdo daně lidí s vysokými příjmy označují za nízké, se v letošním výzkumu potvrdil. Stávající podíl respondentů považujících zdanění lidí s vysokými příjmy za nízké je od počátku realizace srovnatelných výzkumů nejvyšší a předchází trend pozvolného posunu od mínění, že lidé s vysokými příjmy odvádějí na daních málo, k názoru, že jejich zdanění je naopak vysoké, byl během posledních dvou let nejen vymazán, ale zcela převrácen. Lze se domnívat, že tento posun je odrazem změn v daňovém systému přijatých v rámci tzv. reformy veřejných financí. V případě lidí s „průměrným“ příjmem byl oproti minulému šetření zaregistrován osmibodový pokles podílu těch, kdo jejich daně považují za vysoké, při nárůstu podílu lidí pokládajících průměrné příjmy za „přiměřené“ zdaňované o sedm procentních bodů. Nepatrný pokles (o čtyři procentní body) se pak oproti loňsku objevil v případě podílu těch, kdo za vysoké pokládají zdanění lidí s „nízkým“ příjmem.

Analýza podle jednotlivých sociodemografických a jiných třídících znaků ukázala, že zdanění lidí s vysokými příjmy za vysoké častěji označují lidé s vyšším osobním příjmem či s dobrou životní úrovní svojí domácnosti, absolventi vysokých škol, vysoce kvalifikovaní odborníci nebo vedoucí pracovníci a z hlediska politické orientace pak lidé hlásící se k politické pravici, především pak příznivci ODS. V těchto skupinách se zároveň objevoval i zvýšený podíl těch, kdo zdanění lidí s vysokými příjmy označují za „přiměřené“, a naopak méně často se zde vyskytoval názor, že by tyto daně byly nízké. Toto mínění pak relativně častěji vyjadřovali respondenti s nižším příjmem či horší životní úrovní, důchodci, vyučení bez maturity, lidé řadící se na pravolevé politické škále nalevo od středu a voliči KSČM.

Na vysoké zdanění lidí s průměrnými příjmy si častěji stěžují ženy a respondenti se špatnou životní úrovní, zatímco muži a ti, kteří životní úroveň svojí domácnosti hodnotí jako dobrou, je ve větší míře označovali za přiměřené.

Za vysoké zdanění lidí s nízkými příjmy častěji považují ženy, lidé starší šedesáti let, vyučení bez maturity, respondenti se špatnou životní úrovní a nižším příjmem, nepracující důchodci a lidé hlásící se k levici. Naopak méně často za

vysoké a častěji za přiměřené či dokonce nízké zdanění lidí s nízkým příjmem označovali muži, absolventi středních škol s maturitou nebo vysokých škol, dotázaní s dobrou životní úrovní a vyššími příjmy, podnikatelé a živnostníci, vyšší i nižší odborní pracovníci, lidé řadící se na pravolevé politické škále napravo od středu a stoupenci ODS, KDU-ČSL či SZ.

V šetření byla všem respondentům také položena otázka sledující postoj k progresivnímu zdaňování osobních příjmů: „Lidé platí daně ve výši určitého procenta ze svých příjmů. Myslíte si, že v porovnání s lidmi s nízkými příjmy by měli lidé s vysokými příjmy odvádět na daních mnohem větší procento ze svých příjmů, poněkud větší procento ze svých příjmů, stejné procento, jako lidé s nízkými příjmy, poněkud menší procento ze svých příjmů, nebo mnohem menší procento ze svých příjmů?“

Tabulka 2: Sazba daně z příjmu u lidí s vysokými příjmy oproti lidem s nízkým příjmem (%)

	celkem					životní úroveň			stranické preference				
	3/02	9/05	2/07	2/08	2/09	dobrá	napůl	špatná	KSČM	ČSSD	SZ	KDU	ODS
mnohem větší	30	25	31	36	36	22	37	56	59	42	23	33	16
poněkud větší	38	42	40	39	36	40	38	28	26	40	45	56	37
stejně	26	24	21	20	20	31	18	9	8	15	27	6	43
menší	1	3	2	1	1	2	0	0	3	0	0	0	1

Pozn.: Procenta ve sloupci, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Výsledky v tabulce 2 ukazují, že u české veřejnosti převládá postoj představující podporu více či méně progresivního zdaňování osobních příjmů. Celkem 72 % dotázaných soudí, že by procento odvedené na daních u lidí s vysokými příjmy mělo být vyšší než u lidí s nízkými příjmy, přičemž 36 % dokonce uvedlo, že by mělo být „mnohem vyšší“. 20 % respondentů se vyslovilo pro zdaňování stejnou sazbou bez ohledu na výši příjmu a jen zanedbatelná část (1 %) dotázaných uváděla, že by lidé s vyššími příjmy měli na daních odvádět relativně menší část z nich v porovnání s těmi, kdo mají nízký příjem.

Analýza podle jednotlivých třídících znaků ukázala, že podpora vyšších daňových sazeb pro lidi s vysokými příjmy v různé míře převažuje ve všech skupinách populace, které jsou v souboru významně zastoupeny, s jedinou výjimkou vysoce kvalifikovaných odborných nebo vedoucích pracovníků, mezi nimiž podíl tohoto mínění (47 %) byl nominálně nepatrně nižší než podíl těch, kdo uváděli, že by procento příjmu odváděného na daních mělo být stejné u všech bez ohledu na výši příjmu (51 %). Statisticky byly oba tyto podíly vyrovnané. Relativně nižší podporu progresivního zdaňování příjmů šetření zaznamenalo kromě již zmíněné skupiny mezi stoupenci ODS, podnikateli, absolventy vysokých škol a dotázanými s dobrou životní úrovní.

Kromě otázek, které se týkaly daňové progresy, únorové šetření zjišťovalo, zda lidé podle svého vlastního mínění rozumějí či nerozumějí současnému daňovému systému v České republice.²

² Otázka: „Řekl byste, že našemu systému daní rozumíte? Rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne?“

Tabulka 3: Rozumí systému daní (%)

	březen 2006	únor 2007	únor 2008	únor 2009
rozhodně ano	3	3	5	3
spíše ano	20	25	27	27
spíše ne	36	42	41	40
rozhodně ne	33	22	20	22
neví	8	8	7	8

Pozn.: Procenta ve sloupci.

Podle výsledků zachycených v tabulce 3 našemu daňovému systému nerozumí více než tři pětiny (62 %) občanů, zatímco tři lidé z deseti (30 %) jej podle vlastního vyjádření chápou. Oproti předchozímu šetření se situace významně nezměnila.

Míra deklarovaného porozumění daňové soustavě se celkem podle očekávání zvyšuje společně se vzděláním respondenta. Relativně vyšší podíly těch, kdo daňové soustavě podle svého mínění rozumějí, šetření ukázalo zejména mezi podnikateli a živnostníky, mezi vysoce kvalifikovanými odbornými nebo řídicími pracovníky, ale v menší míře i nižšími odbornými pracovníky.